

بسم الله الرحمن الرحيم

آیات الولایه

آیه سی ام - سوره مبارکه تکاثر - آیه شریفه ۸

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

سپس شما در آن روز بی شک از بخشش و نعمت (خدا در دنیا) بازخواست خواهید شد.

تفسیر اثنی عشری ذیل آیه:

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ: پس هر آینه پرسیده شوند مردمان، يَوْمَئِذٍ: در آن روز به وقت محاسبه، عَنِ النَّعِيمِ: از نعمت‌ها که بدان مشغول شدید و از ستایش منعم غافل شدید. خطاب متوجه است به کسانی که شغل دنیا او را از امر دین و آخرت باز داشته و شکر منعم را ننموده و حق تعالی به تمام مکلفان فرماید ای معاشر مکلفان پرسیده خواهید شد از نعمتی که به شما عطا شده که در چه چیز صرف نمودید.

بیان - در اینکه نعمت اقوالی است:

۱- آب سرد یا سایه خنک یا لذت خواب.

۲- ماکل و مشرب و ملاذ.

۳- صحت و فراغت.

۴- نان گندم و آب سرد و نشیمنی که در آنجا متوطن شود.

۵- نعمت صحت و گوش و چشم و قلب است چنانچه فرماید: «إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئَلًا».

۶- نبوت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم که رحمت تامه و نعمت شامله است بر تمام عالمیان، پس همه را از ملت و دعوت و اتباع سنت خواهند پرسید. - از حضرت باقر و صادق علیهما السلام: مروی است مراد به اینکه نعمت ولایت امیر المؤمنین علیه السلام [است] «۱» که تمامیت نعمت به آن است.

چنانچه فرماید «وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي».

۸- عیاشی روایت نموده که ابو حنیفه اینکه را از حضرت صادق علیه السلام پرسید. حضرت فرمود: نعیم نزد تو چیست! گفت طعام و آب سرد است.

حضرت فرمود اگر حق تعالی روز قیامت تو را در حساب نگاهدارد تا آنکه تو را از هر نعمت و شربت آبی که آشامیدی سؤال کند، پس وقوف تو به طول انجامد. گفت فدایت شوم پس نعمت کدام است! حضرت فرمود: نحن اهل البيت النعیم الذی انعم الله بنا علی العباد و بنا ائترفوا بعد ان كانوا مختلفین و بنا آلف الله بین قلوبهم و جعلهم اخوانا بعد ان كانوا اعداء و بنا هداهم الله للاسلام و هی النعمه الّتی لا تنقطع و الله سائلهم عن حق النعیم الذی انعم به علیهم و هو النبى و عترته.

یعنی نعیم که سؤال کرده شود از او، مائیم اهل بیت. و حق سبحانه به ما انعام فرموده بر بندگان و بما الفت گرفته‌اند بعد از آنکه مختلف بودند و متفرق، حق تعالی به ما الفت افکند در دل‌های ایشان و آنها را برادر هم گردانید بعد از آنکه دشمنان بودند و ما ایشان

را به دین اسلام راه نمودیم و اینکه نعمتی است که منقطع نشود و خدای تعالی ایشان را از حق اینکه نعمتی که به آن انعام فرموده است بر ایشان، سؤال خواهد کرد و اینکه نعمت، حضرت رسالت و عترت اطهار او علیهم السّلام اند»

۹- عیون اخبار الرضا- به سند صحیح از ابراهیم بن عباس صولی گفت من خدمت حضرت رضا علیه السّلام بودم. حضرت فرمود در دنیا نعیم حقیقی نیست. جمعی در آن مجلس بودند، گفتند: خداوند فرموده «لَتُسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ» اینکه نعم دنیا و آب سرد است حضرت فرمود به اینکه طریق تفسیر می‌کنید و آن را بر چند وجه توجیه می‌نمائید. طایفه‌ای از شما آب سرد تعبیر کنند، جمعی به طعام و گروهی به خواب خوش و چنین نیست که می‌گویند. فرمود خدا سؤال نکند بندگان خود را از آنچه به فضل خود بر ایشان انعام فرموده و بر ایشان منت نهد، چه امتنان نعم از مخلوق قبیح است. پس چگونه آن را نسبت به خالق توان داد و لکن مراد به نعیم در اینکه آیه دوستی ما و موالات ما اهل بیت که حق تعالی از آن سؤال خواهد کرد، بعد از توحید و نبوت، زیرا هر گاه بنده به اینکه نعیم وفا کند، او را به روضه رضوان رساند که هرگز فنا و زوال نیابد.»

۱۰- و نیز در عیون «از آن حضرت روایت شده، انّ اوّل ما یسئل عنه العبد یوم القیمه الشّهاده و النّبوه و موالاته علی بن ابی طالب علیه السّلام.

تفسیر کوتاه امام موسی صدر

«ثُمَّ لَتُسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ» روز قیامت جهنم نیست، بلکه در آن حساب و سؤالی است؛ حسابی سخت. این مسئله اشاره می‌کند که افزایش نعمت‌های خدا حلال و مفید است، همان‌گونه که در قرآن آمده است .

در تفاسیر شیعه مانند نورالثقلین و تفسیرالبرهان و تفسیرالصافی و غیر این‌ها روایات متواتری آمده است که می‌گویند: «امام صادق (علیه السلام) از ابوحنیفه می‌پرسد: «النّعیم» را در آیه «ثُمَّ لَتُسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ» به چه چیزی تفسیر می‌کنی؟ ابوحنیفه پاسخ می‌دهد: ما آن را به آب سرد و غسل گوارا و گندم و گوشت تفسیر می‌کنیم.» همان‌گونه که پیش از این نیز اشاره کردم در روایات بسیاری این واژه به سلامتی و امنیت تفسیر شده است، امام به ابوحنیفه می‌گوید که من گمان می‌کنم خداوند کریم‌تر از این مسائل است. اگر خود تو به بنده‌ات مانند این چیزها را بدهی یا جماعتی را با این چیزها مه‌مان کنی، آیا آنان را برای این نعمت‌ها محاسبه می‌کنی؟ طبیعتاً نه. پس چگونه می‌گویی که خداوند بندگان را به سبب خوراک و نوشیدنی و پوشیدنی مورد محاسبه قرار می‌دهد؟ او می‌پرسد پس مقصود از آن چیست؟ امام می‌گوید: «نعم و ولایت ما و راه حق و نور ولایت است»

از جمله این تفاسیر نورالثقلین، که احادیث ائمه را آورده است، و البرهان و الصافی است. گفتیم که در روایات متعددی آمده است: حاشا که خداوند سبحان و متعال انعام و اطعام کند و در این دنیا به بندگان روزی دهد و سپس آنان را به سبب این روزی مورد بازخواست قرار دهد. مثلاً امام می‌گوید: اگر مهمانی برای تو بیاید و تو به او آب و غذا دهی، آیا بعدها به این سبب او را مورد سؤال و بازخواست قرار می‌دهی؟ ممکن نیست! پس چگونه این مسئله را به خدا نسبت می‌دهید؟ خصوصاً با این بیان و در این مقام .

روایات در این باره بسیارند، یعنی بیش از ۱۰ روایت تأکید می‌کند که مقصود از «نعم» ولایت است، در روایاتی که از طریق راویان شیعه نقل شده و نه روایات مشهور، آمده است: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَالصَّوْمِ وَالْوِلَايَةِ» [کلینی، محمد بن یعقوب، همان، ج ۲، ص ۱۸]. همچنین، آمده است: «وَلَمْ يُنَادِ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوِلَايَةِ» روایات متواتر بسیاری نقل شده است که بنابر آن موجودات و اشیا و گیاهان به ولایت ایمان دارند. این اعتقاد به ولایت سبب می‌شود که ما مسئله ولایت را بیش از یک واجب دینی عادی در نظر آوریم. و چنین به ذهن ما القا می‌کند که ولایت امری تکوینی و دامنه‌دارتر از تکلیفی شرعی است.

علاوه بر این، پیامبر در حق حضرت علی (سلام الله علیه) فرموده‌اند: «عَلَيْ مَعَ الْحَقِّ وَ الْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ يَدُورُ حَيْثُمَا دَارَ» «بحارالانوار مجلسی، محمدباقر، همان، ج ۱۰، ص ۴۳۲»

پیامبر در حدیث منزلت نیز فرمودند: «أَنْتَ مَنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي» [کلینی، محمد بن یعقوب، همان، ج ۸، ص ۱۰۶] این احادیث متواتر است.

حضرت علی نیز درباره خود گفته است: «لَقَدْ كُنْتُ أَتَّبِعُهُ أَتْبَاعَ الْفَصِيلِ أَثَرُ أُمِّهِ» [پیوند من با پیامبر چون پیوند بچه شیرخوار با مادرش بود. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲]

روایاتی از پیامبر چون «أَنَا مِيزَانُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ كِفَتَاهُ» [من ترازوی دانش و علی دو کفه آن است. مجلسی، محمدباقر، همان، ج ۲۳، ص ۱۴۴] و «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ بَابُهَا» [من شهر دانش و علی دروازه آن است. مجلسی، محمدباقر، همان، ج ۱۰، ص ۱۴۵] روایاتی متواتر و در کتاب‌های مسلمانان ذکر شده است. چنان‌که گفتیم، حضرت علی به تعبیر امروز فرزند اندیشه نو و فرزند اسلام بود. به بیان دیگر، او مظهر تام و تمام اسلام بود، نه اندیشه‌های بیگانه و غریب داشت و نه رسوبات ذهنی از گذشته. از این رو، او برای برافراشتن این بنا برگزیده شد. بنابراین، مقام ولایت در واقع مقام اجرای درست اسلام است؛ مقام اجرای آنچه خداوند اراده کرده است و بر زبان پیامبر جاری شده است.

آیاتی که در باره ولایت و فضائل علی علیه السلام نازل شده خیلی بیش از اینها است و ما برای نمونه فقط به ۳۰ آیه از آنها اشاره نمودیم و بطوریکه مفسرین و محدثین نوشته‌اند متجاوز از سیصد آیه در باره امامت و مناقب آن حضرت در قرآن وجود دارد چنانکه گنجی شافعی و ثعلبی بسند خود از ابن عباس نقل کرده‌اند که نزلت فی علی بن ابی طالب اکثر من ثلاثمائة آیه کفایه الطالب ص ۲۳۱ صواعق محرقه ص ۷۶ ینابیع المودة ص ۱۲۶)

خدایا ما را جزء بهترین شیعیان و یاران آن حضرت قرار دهد ان شاء الله

منابع: پایگاه‌های اطلاع رسانی امام علی سلام الله علیه، تدبر، حرم حضرت امیرالمومنین سلام الله علیه، تبیان، تفسیر اهل بیت علیهم السلام، دانش نامه اسلامی، تفسیرهای کوچک – تالیف امام موسی صدر و...

معاونت فرهنگی تربیتی

مرکز آموزش‌های غیرحضوری حوزه‌های علمیه خاوران

<http://vufarhangi.whc.ir/>